

Kunskapsresultat och kvalitetsarbete inom kommunal vuxenutbildning och särskild utbildning för vuxna för läsåret 2010-2011

Kvalitetsarbetets innehåll

Förutsättningar och fakta

Inom vuxenutbildningsavdelningen som ansvarar för kommunal vuxenutbildning, Lärvox samt eftergymnasiala yrkesutbildningar sker myndighetsutövning, planering, upphandling, tillsyn och uppföljning. Till avdelningen hör även den centrala enheten Vuxenutbildning Stockholm som ansvarar för all information och antagning till studier samt studievägledning.

Denna bilaga avser att ge en bild av måluppfyllelsen och det systematiska kvalitetsarbetet inom den kommunala vuxenutbildningen och särskild utbildning för vuxna, Lärvox under läsåret 2010-2011. Bilagan ersätter den tidigare skolformsvisa kvalitetsredovisningen och är ett komplement till verksamhetsberättelsen för 2011. Förvaltningen följer stadsledningskontorets anvisningar som gäller de pedagogiska verksamheterna i staden. Formen för redovisning har ändrats med anledning av den nya skollagens ikraftträdande där kravet på kvalitetsredovisning och arbetsplan på skolnivå är borttaget. I skollagens fjärde kapitel finns regleringen kring det systematiska kvalitetsarbetet som åvilar huvudmannen. Den nya skollagen som beslutades av riksdagen under 2010 gäller redan nu, men ska tillämpas för vuxenutbildningens del först den 1 juli 2012.

I denna bilaga fokuseras på de områden som förvaltningen anser har de största utmaningarna framöver. I övrigt hänvisas till verksamhetsberättelsen.

Staden, genom utbildningsförvaltningen hade under aktuellt läsår avtal med 19 upphandlade utbildningsanordnare samt överenskommelse med egen regi. Studerande vid vuxenutbildningen väljer själva var de vill studera och i vilken form och omfattning. Lärvox bedrivs enbart inom egen regi.

Vid halvårsskiftet 2011 övergick vuxenutbildningen vid utbildningsnämnden till den nyinrättade arbetsmarknadsnämnden. I samband med övergången påbörjades även en ny avtalsperiod, till en del med nya utbildningsanordnare. Upphandlingen genomfördes i ett samarbete med nio andra kommuner i länet. Efter upphandlingen samarbetar kommunerna under namnet "Vuxtio". Samarbetet omfattar kvalitetsutveckling, tillsyn, dialogmöten, uppföljning utbildningsmässor mm. Syftet är att alla medverkande kommuner har samma rutiner för kvalitets- och uppfölj-

ningssystem. Avtal är tecknade med 24 anordnare samt överenskommelser med egen regi i de olika kommunerna.

Underlag och källor

Bilagan bygger på statistik från läsåret 2010-2011 och innehåller, utifrån analysen identifierade utvecklingsområden för 2012.

Under läsåret 2010-2011 har 20 161 personer studerat inom den kommunala vuxenutbildningen vilket är en ökning sedan föregående år med cirka 1 800 individer. Ökningen beror till största delen på den statliga satsningen Yrkesvux. Cirka 20 procent studerar inom den grundläggande vuxenutbildningen. Inom Lärvox studerar cirka 350 elever varav en tredjedel är från andra kommuner.

Förvaltningens statistik visar att kvinnorna dominerar stort inom komvux, 64 procent är kvinnor och 36 procent är män, vilket är en fördelning så som det brukar se ut, även på nationell nivå. Drygt hälften av alla studerande är under 30 år medan endast ett fåtal är över 55 år.

Läraryrket, det vill säga andel personer med pedagogisk högskoleexamen, uppgår generellt till 71 procent. Föregående läsår var andelen behöriga lärare 73 procent. Behörigheten hos de olika anordnarna varierar mellan 20 procent och 100 procent. Egen regi, Åsö vuxengymnasium, har 93 procent behöriga lärare medan andelen lärare i extern regi har ett betydligt lägre genomsnitt. En positiv förändring är dock att ett par av de större anordnarna inom distansutbildningen har ökat sin andel behöriga lärare sedan föregående år. De anordnare som har svårt att finna behöriga lärare är främst inom restaurang- och el/tekniska yrkesutbildningar men även några utbildare inom det teoretiska området har alltför låg behörighet. Vissa av dessa har i dialog med förvaltningen utarbetat handlingsplaner med syfte att höja behörigheten. Förvaltningen följer upp läraryrket genom uppgifter från SCB och Högskoleverket i syfte att få kontroll över verksamheternas andel behöriga lärare.

Som underlag till denna bilaga har förvaltningen även använt sig av de kvalitetsredovisningar som varje utbildningsanordnare årligen upprättar. Förvaltningen tar del av dessa dokument och analyserar. Därefter har anordnarna erhållit skriftlig respons. Redovisningarna är även detta läsår skiftande i kvalitet och omfång men tendensen är att de blir mer kvalitativa hos flera anordnare. Ett antal utbildningsanordnare har dock fortfarande stor svårighet med att analysera sina uppnådda kunskapsmål. Samtliga redovisningar kommer att publiceras på Stockholm stads hemsida.

Skolinspektionen har genomfört tillsyn av kommunal vuxenutbildning, samt särskild utbildning för vuxna i Stockholms stad 2011. Kritiken angående den kommunala vuxenutbildningen berör områdena kunskaper, fokus på skolans uppdrag, lärarnas bedömning och utvärdering, rektors ansvar för uppföljning och utvärde-

ring, fokus på lärande, trygghet och studiero, undervisningstid samt studie- och yrkesvägledning. I avsnittet om Lärvox behandlas fokus på skolans uppdrag samt trygghet och studiero.

Övergripande analys av måluppfyllelsen av kunskapsresultaten

Förvaltningen har tidigare år utformat den skolformsvisa redovisningen utifrån varje läroplansområde; Kunskaper, Betyg och bedömning, Normer och värden samt Ansvar och inflytande. I denna bilaga frångår förvaltningen denna struktur, i enlighet med SLK:s anvisningar, till förmån för att lämna utrymme till att lyfta endast specifika resultat inom Svenska som andra språk och Matematik. Analysen görs utifrån den bristande måluppfyllelsen som förvaltningen har uppmärksammat just på dessa områden.

Inom nämnda läroplansområden kommer förvaltningen att vidta åtgärder utifrån Skolinspektionens beslut från 2011-10-17. Åtgärderna beskrivs i arbetsmarknadsnämndens svar till Skolinspektionen, AmN, 2011-12-13.

Fortfarande stabila resultat inom den gymnasiala nivån

Under läsåret 2010/2011 har 80 procent uppnått godkänd nivå inom den gymnasiala vuxenutbildningen, vilket är samma nivå som föregående läsår. Resultaten skiljer sig dock väsentligt, hos en anordnare som i huvudsak ger undervisning på distans, uppnår endast 59 procent godkänd nivå medan 97 procent uppnår godkänd nivå inom en av restaurangutbildningarna.

Inom den grundläggande nivån har 67 procent uppnått godkänd nivå, vilket är fem procentenheter lägre än tidigare år. Även här skiljer det stort mellan de olika anordnarna. En anordnare uppnår endast 39 procent godkänd nivå medan en vårdutbildare uppnår 98 procent godkänd nivå.

Grundläggande nivå - Svenska som andra språk

Det största ämnet inom den grundläggande vuxenutbildningen är i särklass Svenska som andra språk. När en jämförelse görs med tidigare läsår visar det sig att resultaten stadigt sjunker samtidigt som antalet studerande som läser kursen ökar.

Andelen godkända i Svenska som andra språk på grundläggande nivå (Svgrund), i procent

Kurs	Läsår	Egen regi	Extern regi	Total andel godkända	Antal betyg, cirka
Svgrund	2008-2009	78	71	75	1 300
	2009-2010	71	73	72	1 450
	2010-2011	65	71	69	1 750

Under de senaste läsåren har kursen i Svenska som andra språk varit utlagd på 300 poäng, vilket är den längsta kursen inom vuxenutbildningen. Lärarna som undervisar har utöver sin lärarexamen, utbildning om minst 60 högskolepoäng (hsp) i ämnet och kursen är lärarledd till minst 75 procent av den totala undervisningstiden. Kraven för genomförandet på denna kurs är därmed högre än på övriga kurser. Kursen har i samband med att en ny avtalsperiod påbörjats förlängts ytterligare med 150 poäng och det är nu möjligt att dela in kursen i tre delkurser.

Den största förändringen av betygsresultaten har skett inom egen regi som på tre år försämrat sitt resultat med 13 procentenheter. När skolorna själva svarar så anser de att gruppen studerande har förändrats, tiden för studier räcker inte till, motivationen brister, erbjudna stödinsatser utnyttjas inte osv. Förvaltningen anser att gruppstorleken kan vara ett problem där den enskilda individens utrymme med läraren begränsas, vilket gör det svårare med en individuell återkoppling. Inom extern regi är det däremot stabilare resultat, även om de är alltför svaga. Att resultaten är något bättre hos dessa anordnare kan förklaras med att många som studerar kursen inom extern regi, gör det inom ett yrkespaket, vilket oftast visar sig ge ett bättre resultat. Ett studiepaket ger den studerande bättre förståelse för vad kunskaperna ska användas till och gruppen studerande interagerar oftare tillsammans med läraren.

Gymnasial nivå - Svenska som andra språk

Kurser i svenska är behörighetsgivande kurser varför resultatet har stor betydelse för den enskilde som ofta planerar att studera vidare på eftergymnasial nivå. Resultaten nedan visar att egen regi även inom den gymnasiala delen på SAS A har försämrat sitt resultat med tio procentenheter medan resultaten inom SAS B har förbättrats med åtta procentenheter inom egen regi. Resultaten är varierande och kan bero på lärares tolkning av styrdokument rörande betyg och bedömning. Beträffande extern regi är resultaten även här relativt konstanta men på för låg nivå.

Kompetensutveckling har genomförts under förvaltningens ledning. Tvärgrupper bland de olika anordnarnas lärare har samverkat i syfte att analysera betygsättning och bedömningsunderlag. Förvaltningen har anordnat möten med experter på området i syfte att stärka kunskaperna hos lärarna.

Andelen godkända i kurserna Svenska som andra språk gymnasial nivå (SAS, i procent

Kurs	Läsår	Egen regi	Extern regi	Total andel godkända	Antal betyg, cirka
SAS A	2008-2009	77	78	78	1 200
	2009-2010	68	81	75	1 300
	2010-2011	67	78	75	1 350
SAS B	2008-2009	75	79	77	1 000

	2009-2010	72	79	76	1 050
	2010-2011	83	78	80	1 050

Beträffande de nationella proven som genomförs i kurserna på grundläggande nivå och i SAS B, är överensstämmelsen mellan resultatet på nationella proven (NP) och satta betyg mycket god. 1 429 personer har genomfört de nationella proven, varav en klar majoritet på den grundläggande nivån.

Matematik i fokus!

Matematikresultaten är exempel på ett område där åtgärder kommer att sättas in för att skapa bättre förutsättning för att fler studerande ska nå målen. När resultaten analyseras tre läsår bakåt framträder följande resultat inom den gymnasiala nivåns fyra kurser;

Andelen godkända inom Matematikens olika kurser, (procent)

Kurs	Läsår	Egen regi	Extern regi	Total andel godkända	Antal betyg, cirka
MA A	2008-2009	54	64	60	850
	2009-2010	56	61	59	870
	2010-2011	55	59	57	925
MA B	2008-2009	56	55	56	1 100
	2009-2010	52	55	54	1 100
	2010-2011	55	50	52	1 325
MA C	2008-2009	68	65	67	900
	2009-2010	69	66	68	900
	2010-2011	68	56	62	1 000
MA D	2008-2009	61	60	61	300
	2009-2010	71	69	70	300
	2010-2011	57	53	56	375

När resultaten ovan studeras närmare framkommer att samtliga resultat i matematik har under de tre senaste läsåren försämrats. Generellt har egen regi bättre resultat än extern regi. Den största försämringen från föregående läsår har skett inom Matematik D, det vill säga den näst högsta gymnasiekursen i matematik. Inom denna kurs är det märkligt att så många som närmare hälften inte klarar sig. Har man kommit så långt som till denna kurs borde man ha betydligt större möjlighet och motivation att nå ett godkänt betyg.

Inom vuxenutbildningen är det tio anordnare som har matematik, alla erbjuder dock inte samtliga nivåer. Av dessa är den största volymen inom egen regi. Av de

övriga är det tre anordnare som har en stor andel av kurserna, och då oftast på distans.

Inom egen regi som alltså genomför närmare hälften av alla matematikkurser framhåller man, vilket alla i skolans värld kan instämma med, att matematik är ett svårt ämne som kräver mycket stöd till de enskilda studerande i deras lärandeprocesser. Skolan ger repetitionskurser och har ett särskilt "Matematek" som är öppet tjugo timmar per vecka. Resurserna där finns tillgängliga när de mest behövs och i samband med när de nationella proven ska genomföras. Webbstöd finns också samt extra lärarundervisning erbjuds. Trots dessa insatser har skolan svaga resultat. Tilläggas kan att skolan har behöriga lärare, några dessutom forskarutbildade.

En stor del av kurserna i matematik genomförs inom distansundervisningen. Detta kan leda till sämre förståelse för matematiken och därmed sämre resultat. Även inom den mer traditionella klassrumsundervisningen finns det stora problem även om resultaten här är något bättre än inom distans. Lärarbehörigheten har troligen betydelse och naturligtvis är det av stor betydelse att även inneha ämnesbehörighet fullt ut i aktuellt ämne.

Den kurs som har störst volym är Matematik B. Resultaten i den kursen är att endast 52 procent av de studerande klarar ett godkänt betyg detta läsår vilket är en försämring med två procentenheter sedan föregående läsår. Inom extern regi är det hälften som inte uppnår ett godkänt betyg. Dessa resultat är alltför svaga då många studerande bara läser den kursen i syfte att få behörighet till högskolestudier. Lärare säger samstämmigt att denna kurs är kort och svår varför aktuella förkunskaper i Matematik A ofta är nödvändiga. Avbrotten inom Matematik B är dessutom näst flest procentuellt sett. Flest avbrott sker i Engelska på grundläggande nivå.

Distansens svårigheter

En stor andel av de vuxenstuderande i Stockholm läser på distans, cirka 40 procent enligt förvaltningens undersökningar. Denna undervisningsform kanske inte passar alla då formen ställer stora krav på motivation och studiedisciplin. Att studera på distans kan ge mindre lärarkontakt i traditionell mening, färre möjligheter till problematisering och färre tillfällen till dialog. Kraven enligt lag och förordning angående till exempel inflytande och stödmöjligheter är dock likvärdiga med den traditionella undervisningen.

Studerande som väljer att genomföra sina studier på distans kan ha än sämre förkunskaper än de som väljer att studera inom klassrumsundervisning. Anordnare gör bedömningen att distansstuderande som har ett motstånd inför matematikstudier ofta väljer att gå den snabbaste vägen och bli så osynliga som möjligt. Allt för att inte blotta sina dåliga förkunskaper. Den distansstuderande som studerar vid köksbordet i sin bostad kan då inte få det nära stöd som han eller hon behöver för att nå resultat. Studievägledningen har här en viktig uppgift att vägleda inför stu-

dier då många har en tidigare misslyckad skolgång bakom sig. Att välja distans med kort kurstid med begränsad studievägledning borgar inte för framgångsrika studieresultat.

Distansstudier passar till formen för självgående personer som i stor utsträckning klarar sig själva. Aktiva studerande inom denna studieform kan uppleva lärarens feedback som tillräcklig med personlig dialog via dator eller telefon. För denna grupp är det viktigt att erbjuda distansstudier så möjlighet ges till att studera under villkor som passar yrkesarbetande och andra med behov av flexibla studieformer. Tilläggas kan att inom den grundläggande vuxenutbildningen är det dock inte längre möjligt att studera via distans då resultaten har varit alltför svaga. Studieformen har inte passat för målgruppen.

Nationella prov

Inom samtliga kurser i matematik finns det nationella prov som ska användas. Läsåret 2010-11 har 2 109 personer genomfört provet. Dessa sammanställs och resultatet på proven bör överensstämma i så hög grad som möjligt med de betyg som sätts. Anordnarna får dessa sammanställningar och ska i sina kvalitetsredovisningar reflektera och analysera över utfallet. De nationella prov som genomförs i matematikens olika kurser har en god överensstämmelse med satta betyg

Lärvux – särskild utbildning för vuxna

Vid Lärvux studerade under aktuellt läsår 350 individer, ca 50 procent på nivån gymnasiesär, 35 procent på grundsärnivå och 15 procent på träningsnivå. Lärvux har under året haft som utvecklingsområde att arbeta med konkretisering av kursplanerna och finna former för att öka studerandes delaktighet i arbetet med betyg och bedömning. Tydliggörandet av kursmål och betygskriterier har en stor betydelse för studerande i planeringen av studierna och i samband med upprättandet av de individuella studieplanerna. Utvecklingen som genomförts har bidragit till att de studerande har lättare att uppfylla sina mål och därigenom uppfylla kraven för att få betyg. Arbetet med betygshantering för lärare har också blivit tydligare tack vare att målen i kurserna har konkretiserats. Vidare har utvecklandet av lärstilar gett bra resultat och en ökad förståelse för de studerandes olika möjligheter att ta in kunskap. Undervisningen kan därmed i högre utsträckning anpassas efter individens behov. När undervisningen individualiseras ökar även chanserna till att uppnå målen för kursen vilket har gett ett positivt utslag i form av att studerande klarar av sina studier och får betyg på sina kurser.

Avslutande kommentarer och utvecklingsområden

En åtgärd på förvaltningsnivå som vidtagits för att skapa bättre måluppfyllelse inom samtliga kurser i matematik var höjningen av ersättningsnivån till anordnarna i samband med nytt avtal. Möjlighet finns då till ytterligare anpassning till en individualiserad undervisning.

I kvalitetsarbetet med utbildningsanordnarna kommer staden att särskilt betona analys av resultaten i matematik med förslag till åtgärder. Förvaltningen ska också se över om det finns skillnader i resultat mellan kortare och längre matematikkurser. Syftet är att undersöka om tiden för att reflektera och bearbeta matematiken kräver studier under en längre period. Möjligheten att införa obligatoriska tester inför matematikstudier ska även prövas. Stadens studievägledare ska även uppmärksammas på resultaten. I samband med vägledningen och i den utåtriktade verksamhet som finns vid Vuxenutbildning Stockholm ska man fokusera på målgruppen studerande som avser att studera matematik. Information ska ske via webben, via anslag på kundmottagningen etcetera och framförallt vid den individuella studievägledningen. Förvaltningen ska också utreda om förutsättningar finns till andra kommunikationsvägar som kan avlasta studievägledning när det gäller enklare frågor.

I förvaltningens senaste sammanställning av andelen behöriga lärare med ämneskompetens framkommer att det finns ett generellt behov av utbildning inom de naturorienterade ämnena. Förvaltningen följer detta uppmärksamst med tanke på kommande krav avseende lärarlegitimation.

Vägledarna ska uppmana presumtiva studerande till självtest och/eller tester via enheten och resultatet ska ligga till grund för att individen börjar på rätt kurs, även om man läst den tidigare. Inom kurserna Svenska som andra språk kommer förvaltningen fortsätta med tematräffar angående betyg och bedömning. Träffar av detta slag är än viktigare framöver då hela vuxenutbildningen vid kommande halvårsskifte övergår till nya kursplaner och en ny betygsskala.

Vid en jämförelse med de andra storstäderna framkommer det att Stockholm har lägre måluppfyllelse än Göteborg och Malmö avseende andelen godkända inom Matematik A. Men positivt är att Stockholm har betydligt färre individer som avbryter sina studier än i Göteborg och i Malmö och även om man tittar på genomsnittet i landet. Dessa iakttagelser kan bli föremål för diskussion och resonemang vid kommande träffar med de båda städerna.

Flera uppföljningar visar att en stor andel av vuxenstuderande i Stockholm arbetar samtidigt som man aktivt studerar vilket kan påverka resultatet. Enligt CSN är det endast 40 procent som har studiemedel, vilket visar att studerande har andra inkomstkällor än lån och bidrag via CSN. Intressant är effekten av att en stor del av de vuxenstuderande är kvinnor. Kombinationen av att studera samtidigt som

många arbetar och även ansvarar för hem och familj kan få till följd att studierna blir lidande.

Utvecklingsområden

- Kunskapsresultaten ska förbättras samt uppföljning och analys av uppnådda resultat ska stärkas.
- Inom matematiken ska förvaltningen utreda om tillräckliga förutsättningar ges till anordnarna.
- Studie- och yrkesvägledningen vid förvaltningen ska ses över i syfte att den blir mer tillgänglig för studerande som söker sig till vuxenutbildningen.
- Förvaltningen ska via ett utvecklingsarbete och via uppföljning se till så att samtliga studerande inom vuxenutbildningen har en individuell studieplan utifrån skollagens krav.

Övriga utvecklingsområden, som förvaltningen inte behandlat här, återfinns i arbetsmarknadsnämndens verksamhetsplan 2012.

Det systematiska kvalitetsarbetets genomförande

Uppföljning av verksamheten sker via rektors tillsyn, analys av uppnådda kunskapsresultat, inlämnade kvalitetsredovisningar, studerandeundersökningar med fria kommentarer från studerande, andelen behöriga lärare, anordnarnas ekonomiska stabilitet m.m. Rektor har besökt varje utbildningsanordnare fyra gånger under läsåret på planerade tillsynsbesök. Utöver dessa besök görs även akuta besök, ofta föranlett av en missnöjd studerande eller studerande som har särskilda behov och behöver hjälp i sin kontakt med utbildningsanordnaren.

Varje höst har förvaltningen härutöver individuella resultat- och kvalitetsdialoger med utbildningsanordnarna då uppnådda resultat diskuteras och analyserats. Dialogerna bygger främst på anordnarnas inlämnade kvalitetsredovisningar och deras utvecklingsområden samt uppnådda resultat. Vid dialogerna behandlas både generella resultat men även specifika resultat inom t.ex. matematiken tas upp. I år genomfördes dock uppföljningen lite annorlunda beroende på att vi den 1 juli 2011 fick sju nya anordnare som ännu inte är inne i förvaltningens kvalitetshjul då vuxenutbildningen bygger sina resultat på läsårsdata. Uppföljning och analys skedde utan dialoger men med samma underlag som brukligt är. Alla utbildningsanordnare fick i stället en skriftlig respons på sin kvalitetsredovisning.

Som exempel på förvaltningens uppföljningssystem kan nämnas hur det kan ta sig i uttryck. Vid den systematiska genomgången av de olika resultaten hos varje utbildningsanordnare visade det sig att fem utbildningsanordnare hade alltför många brister. De visade på svaga kunskapsresultat, alltför många studerande som var

missnöjda, hög andel avbrott samt låg andel behöriga lärare. De ansvariga kallades till förvaltningen för grundlig analys och ett första steg därefter blev att kräva att handlingsplaner skrevs i syfte att förbättra verksamheten. Dessa handlingsplaner behandlades av förvaltningen och följs åter upp i februari 2012.

Brukarundersökningar har genomförts av förvaltningen två gånger per läsår, "Vux studerandeundersökning". Undersökningarna genomförs som totalundersökningar via webben. Svarsfrekvensen pendlar, men ligger oftast något under 50 procent. Med anledning av att Stockholm ingår i ett nära samarbete med nio andra kommuner har framtida hantering av brukarundersökningar setts över. Kommunförbundet i Stockholms Län (KSL) har tillsammans med ett antal kommuner och stadsledningskontoret arbetat fram en för hela länet aktuell enkät som planeras att genomföras årligen.

Utvecklingsområden för det systematiska kvalitetsarbetet

- Förvaltningen ska, genom en tydlig och utökad myndighetsutövning, intensifiera arbetet med att stötta anordnarna i deras analys i syfte att höja resultaten. En god analys på anordnarnivå är en förutsättning för förvaltningens möjligheter att bedriva riktat utvecklingsarbete.
- Förvaltningen ska utarbeta anvisningar för det systematiska kvalitetsarbetet för samtliga anordnare. Anvisningarna ska utformas utifrån nya skollagens krav och de avtal som är tecknade mellan beställare och förvaltning. Utformandet sker i samverkan med kommunerna inom "Vuxtio".
- Ett årshjul ska utarbetas avseende det systematiska kvalitetsarbetet för de pedagogiska verksamheterna som ingår inom förvaltningens ansvarsområde. Kvalitetsarbetet ska bygga på de anvisningar som staden antagit i kommunfullmäktige. Årshjulet ska inarbetas med förvaltningens system för planering och uppföljning.